

Наталія Пасічник

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АВСТРАЛІЙСЬКОГО СЛЕНГУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Запропоновано аналіз особливостей відтворення українською мовою сленгу в австралійському варіанті англійської мови. Простежено та проаналізовано лексико-семантичні особливості австралійського сленгу, а також наведені приклади основних способів перекладу австралійського сленгу.

Ключові слова: *етноспецифічна лексика, австралізм, сленг, компенсація, описовий переклад.*

Метою статті є виявлення та аналіз специфічних рис лексем, що належать до австралійського варіанта англійської мови, а також вивчення особливостей відтворення українською мовою австралійської етноспецифічної лексики, зокрема австралійського сленгу. Новизна висловленої проблеми зумовлена недостатністю ґрунтовних досліджень австралійського сленгу та актуальністю використання нової лінгвістичної методології для аналізу способів відтворення спеціальної лексики українською мовою. Також стаття має на меті дослідити проблеми адекватного перекладу українською мовою австралійського сленгу – нових слів, що з'явилися і продовжують з'являтися в австралійському варіанті сучасної англійської мови впродовж останнього десятиріччя. Таким чином, об'єктом дослідження є сленг – специфічна лексика австралійського варіанта сучасної англійської мови на рівні слова та словосполучення. Предметом дослідження виступають значення та особливості вживання австралійського сленгу.

Розмежовуючи поняття “жаргон” і “сленг”, необхідно враховувати те, що мовознавці мають різні різні погляди щодо зазначеної проблеми. На сьогодні існує доволі велика кількість визначень сленгу, що нерідко суперечать одне одному. Ці суперечності насамперед торкаються поняття “сленг”: суперечка стосується, зокрема, того, чи включати до сленгу лише виразні, іронічні слова, які є синонімами літературних еквівалентів, чи всю нестандартну лексику, вживання якої є неприйнятним для певного кола мовців. Варто звернути увагу на те, що термін “сленг” частіше вживається в англійській мовознавчій теорії. Нерідко слово “сленг” вживається як синонім до лінгвістичного терміна “жаргон” [1].

Як відомо, до цього часу в сучасній лінгвістичній науці є сумніви щодо походження слова “сленг”. За однією з версій, англ. slang походить від sling (“метати”, “жбурляти”). У таких випадках згадують архаїчне “to sling one’s jaw” – “говорити бурхливі й образливі промови”. За іншою версією, “сленг” походить від “slanguage”, де початкова літера “s” нібито додана до “language” в результаті зникнення слова “thieves”; тобто спочатку йшлося про аргі злочинців-зłodіїв “thieves’ language”. Невідомо, коли лексема “slang” уперше з’явилася в Англії в усному мовленні. У писемному мовленні її вперше було зафіксовано в Англії у XVIII ст. Тоді вона означала “образу”. Приблизно після 1850 р. цей термін став вживатися ширше, для позначення “незаконної” просторічної лексики. Термін “сленг”, як зазначає відомий американський лінгвіст Ч. Фріз, настільки розширив своє значення і застосовується для позначення такої кількості різних понять, що вкрай важко провести розмежувальну лінію між тим, що є сленгом і що ним не є. Чимала кількість англійських дослідників уживає слово “slang” як синонім до жаргону аргі [1].

За О. Селівановою, сленг – це нелітературна додаткова лексична система, яка представляє паралельну експресивно-оцінну, найчастіше стилістично занижену синонімію позначень загальновідомих понять і належить певній соціальній субкультурі; різновид соціолекту – соціально маркованої лексики певної суспільної групи (професійної, військової тощо) у межах національної мови. Нерідко сленг має атрибути “молодіжний”, “студентський”, що значно звужує його значення. Сленг не є формою існування мови, оскільки не має власної специфіки фонетичного та граматичного рівнів і ґрунтується на закономірностях національної мови. Іноді сленг ототожнюють з аргі. На відміну від аргі – таємної, конспіративної форми існування мови замкнених соціально-професійних груп, – сленг зрозумілий пересічним мовцям, є надбанням відкритих соціально-професійних груп, характеризується стилістичною заниженістю, пейоративністю й не виконує функції утаємничості, умовності, відмежування. Якщо така функція з’являється у сленгу, то він набуває статусу аргі. Сленг – динамічна лексична система, характеризується нетривкістю у часі й може проникати до літературної мови. Дослідники вважають шляхом такого проникнення низку переходів від корпоративного сленгу до інтержаргону, далі – до просторіччя, розмовної лексики й до літературної мови. Сферою поширення сленгу до рівня інтержаргону є засоби масової комунікації (газети, журнали, телебачення, Інтернет), тексти художньої літератури. Термін “сленг” здебільшого ототожнюється з термінами “соціальний жаргон” і “різновид соціолекту” [2, с. 560].

Наведені вище погляди дають змогу узагальнити найбільш істотні властивості сленгу:

- Сленг об'єднує лексику, тобто слова і словосполучення, що перебувають за межами літературної англійської мови (Standard English) – з погляду вимог сучасної літературної норми.
- Сленг – це лексика, що виникає і вживається насамперед в усному мовленні.
- Сленг – це емоційно забарвлена лексика.
- Сленг характеризується яскраво вираженим фамільярним, або іронічним забарвленням переважної більшості слів і словосполучень. Ця властивість сленгу обмежує стилістичні межі його вживання. У цій статті ми розглядаємо австралійський сленг.

Австралійський варіант англійської мови розглядають як сукупність елементів існуючої англійської мови з усіма мовними одиницями, які в ній присутні: сленг, діалекти, сленг та арго моряків, злочинців, чиновників і військових. Розвиток австралійського варіанта англійської мови був історично обумовлений тим, що з декількох причин лексико-семантичні особливості мови австралійських засланців проникали в мову вільних іммігрантів. По-перше, багато слів були просто необхідними через специфічні соціальні та економічні умови в Австралії. Крім того, носіїв Standard English у ранній період історії Австралії було не так багато. Другою причиною була привабливість сленгу завдяки яскравій виразності, екзотичності, незвичайності. Втрачаючи свою первісну соціальну та професійну належність, сленгові лексичні одиниці ставали загальноновживаними, водночас зберігаючи образність і виразність. Як було зазначено, однією з характерних рис австралійського варіанта англійської мови є превалювання в ньому розмовної лексики та сленгу [3, с. 80].

Т. Павлова зазначає, що для відтворення сленгу найприроднішим є використання функціональних аналогів за наявності їх у мові перекладу. За їх відсутності можна вдаватися до просторіччя, яке додає тексту, що перекладається, необхідну характеристику відхилення від літературної норми. Проте найкращим рішенням є використання функціональних аналогів, або варіативних відповідностей за наявності їх у мові перекладу. Якщо їх немає, то можна вдаватися до компенсації або описового перекладу. Коли контекст змушує відмовлятися від вибору однієї з варіантних відповідностей, тоді доводиться шукати новий варіант перекладу – контекстуальну заміну. Нейтралізація сленгових одиниць призводить до значних художніх втрат та перекручення змісту оригінального тексту в перекладі [4, с. 42].

Підтримуємо думку Т. Павлової про те, що контекст змушує відмовлятися від вибору однієї з варіантних відповідностей. Перекладачеві доводиться шукати новий варіант перекладу – контекстуальну заміну, коли у зв'язку з особливостями конкретного контексту перекладач відмовляється від використання існуючої лексичної відповідності та добирає варіант перекладу, що підходить лише до зазначеного випадку [4, с. 43].

Дослідниця наголошує на негативних аспектах, з якими може зіткнутися перекладач: “Якщо функціональні аналоги або варіативні відповідності відсутні в мові перекладу, перекладач може вдаватися також до прийому компенсації, сутність якого полягає в тому, що елементи змісту, втрачені під час перекладу одиниці в оригіналі, передаються в тексті перекладу іншим засобом, необов'язково в тому самому місці, що і в оригіналі. Таким чином, у тексті перекладу створюється інший образ, такого ж стилістичного напрямку. Перекладачеві важливіше забезпечити стилістичну адекватність перекладу у цілому, ніж зберегти точно розташування стилістичного засобу в тексті” [4, с. 44].

Зупинимось докладніше на деяких австралійських сленгізмах і проаналізуємо способи їх відтворення українською мовою.

Одним з найуживаніших австралізмів була лексема *tucker*, діалектизм британського варіанта, який перейшов у розмовну форму. Тепер він широко розповсюджений серед мешканців австралійської провінції. Зазначена лексична одиниця має значення “їжа”. Вона лягла в основу таких слів і словосполучень: *tucker bag / tucker box* – сумка для провізії, *tucker shop* – продуктовий магазин; ресторан, *to make tucker* – заробляти достатньо, щоб прогодуватися, *tucker job* – погано оплачувана робота, *tucker money* – невелика сума грошей, *bib and tucker* – кращий костюм [3, с. 99].

Для відтворення австралійського сленгізму *tucker* українською мовою замість нейтрального іменника “їжа” перекладач може вжити сленгову одиницю “їдло”, “хавчик”, яку знаходимо в “Словнику сучасного українського сленгу” [5], компенсуючи неможливість передати марковані особливості оригіналу. Одним із варіантів відтворення сленгових одиниць, що не мають прямих відповідників у цьому контексті, може бути описовий переклад. Проте його громіздкість і багатослівність негативно впливає на результат, тому згаданий спосіб відтворення найкраще застосовувати лише тоді, коли можна обійтися порівняно коротким поясненням. У цьому випадку ми дібрали український аналог (спосіб перекладу – заміщення), який відтворює семантичне значення австралійської лексеми. Щодо перекладу словосполучень, то, на нашу думку, кожне з них варто розглядати окремо, оскільки аналоги “їдло” та “хавчик” не фігуруватимуть у всіх словосполученнях однаково [5].

Поширення австралійського сленгу в ХХ столітті пов'язане з впливом радіо і телебачення, а також з участю Австралії у двох світових війнах. Саме в періоди воєн багато слів набули додаткових значень і в такий спосіб поповнили розмовну лексику. У роки Першої світової війни був організований спільний Австралійський і Новозеландський армійський експедиційний кор-

пус (*Australian and New Zealand Army Corps*). Скорочено цей корпус називався ANZAC. Внаслідок метонімічного перенесення зазначена лексема отримала значення “солдат спільного корпусу”. Потім відбулося розширення значення і тепер так називають будь-якого солдата армії Австралії або Нової Зеландії. Щодо належності цієї лексичної одиниці до розмовної лексики, то в 1919 році лексема *anzac* стала конститuantом *Standard English* [3, с. 101].

Відтворюючи австралізм “*anzak*” українською мовою, перекладач може вдатися до заміщення австралійського сленгізму українським відповідником, що позначає схожу реалію, або до описового перекладу, який, на наш погляд, найкраще відтворює семантичне значення зазначеної лексичної одиниці. Так у “Сучасному словнику українського сленгу” ми знаходимо такі лексичні одиниці: “*дембель*” (військовослужбовець, що очікує звільнення з військової служби, або вже звільнився), дід (солдат, військовий від черепа до демобілізації), дух (солдат до присяги, новачок) [5].

На нашу думку, австралійський сленгізм “*anzak*” найкраще відтворювати за допомогою описового перекладу, оскільки ідентичного відповідника в українській мові немає, а заміщення його наявними сленгізмами спотворює семантичне значення лексичної одиниці. До того ж, сленгізм “*anzak*” є етноспецифічною для Австралії реалією, оскільки ілюструє сторінку з її історії, дослівних аналогів для якої не знаходимо в українському минулому.

Ще одним австралійським сленгізмом, що, на наш погляд, заслуговує на увагу, є лексема *dinkum*, яка походить від британського діалекту. На сьогодні це один з найуживаніших австралізмів. Зазначена лексична одиниця вживається як прикметник зі значенням “*справжній, істинний, правдивий*”, рідше як іменник у значенні “*істина, правда*”. На основі лексеми створено такі словосполучення, як *fair dinkum* – щира правда, чесне слово, *the dinkum oil* – правда, *dinkum Aussie* – типовий австралієць. Австралійських солдатів часів Першої світової війни в Австралії називають *the Dinkums* [3, с. 107].

Під час відтворення австралійського сленгізму “*dinkum*” українською мовою в “Словнику сучасного українського сленгу” було знайдено такі сленгізми зі значенням “*справжній, істинний*”, як “*реальний*”, “*чоткий*”, “*конкретний*”, “*ясний перець*”. На наш погляд, запропоновані українські відповідники адекватно відтворюють семантичне значення досліджуваної лексичної одиниці (спосіб перекладу – заміщення, компенсація), проте перекладачеві необхідно звертати увагу на контекст, у якому вживається лексема *dinkum* [5].

Отже, проблеми відтворення територіальних варіантів сучасної англійської мови набувають усе більшої актуальності, що своєю чергою пов’язано з глобалізаційними процесами, які реалізуються і на мовному рівні. Постійне лексичне збагачення англійської літературної мови ґрунтується і на взаємозв’язку з невнормованими лексичними пластами, особливості перекладу яких потребують вивчення. У статті розглянуто способи перекладу австралійських сленгізмів, які ґрунтуються на загальних правилах перекладу – заміщенні, компенсації та описовому методі. Як показав матеріал дослідження, найбільш поширеними прийомами перекладу австралійського сленгу українською мовою є заміщення австралійських сленгізмів українськими національними відповідниками (калькування), а також докладне пояснення значення та походження досліджуваної лексичної одиниці (описовий метод).

Література

1. Slang // *Britannica'97 / Encyclopedia Britannica and Merriam Webster's Collegiate Dictionary: Tenth Edition on CD-Rome*.
2. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / [О.Селіванова]. — Полтава: Довкілля — К., 2006. — 716 с.
3. Акопян Ю. А. Лексико-семантические особенности австралийского варианта английского языка (на материале австралийской поэзии): дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 04 / Юлия Александровна Акопян. — Москва, 2003. — 141 с.
4. Павлова Т. Н. Проблеми перекладу сленгізмів: матеріали за IV Міжнародною научною практичною конференцією “Постигането на висшето образование. — 2008”, 17–25 листопада. — 2008. — София: “Бял Град-БГ” ООД, 2008. — С. 42–44. — (Том 9. Филологічні науки).
5. Словник сучасного українського сленгу / [Т. М. Кондратюк]. — Харків: Фоліо, 2006. — 350 с.

The article represents the analysis of the translation of Australian slang into Ukrainian. Lexico-semantic peculiarities of Australian slang are studied and analyzed. The examples of the main ways of Australian slang translation are represented as well.

Keywords: *ethnospecific vocabulary, australizm, slang, compensation, descriptive translation.*